

TISKOVÁ ZPRÁVA

Brno 18. ledna 2022

Akademie věd ČR
Národní 1009/3, 110 00 Praha 1
www.avcr.cz

BIOPÁSY POMÁHAJÍ PTÁKŮM A SAVCŮM PŘEČKAT ZIMU

Biologická rozmanitost zemědělské půdy v posledních desetiletích prudce klesá. Přestože byla navržena různá ochranná opatření, u mnohých nebyl dosud vyhodnocen skutečný přínos pro biodiverzitu. Experti z Ústavu biologie obratlovců AV ČR a České společnosti ornitologické dokázali v nové studii přínos jednoho z opatření – krmných biopásů. Výsledky jasně prokázaly, že druhová bohatost i početnost polních ptáků či zajíců byly výrazně vyšší v biopásech než v okolní zemědělské krajině, a proto mohou sloužit jako efektivní prvek pro celou řadu ubývajících druhů.

Proti další ztrátě biologické rozmanitosti bojují různá opatření, včetně agroenvironmentálních programů EU. Navzdory tomu, že se tyto programy jsou již delší dobu využívají, nebyly dosud mnohé z nich adekvátně výzkumně vyhodnoceny a nebylo tak možné určit jejich skutečný přínos pro biologickou rozmanitost.

Biopásky, ať již nektarodárné, pro podporu opylovačů, nebo krmné, patří mezi opatření ke zvýšení biodiverzity zemědělské krajiny. Krmné biopásky mají především sloužit jako zásobárny potravy a úkryt pro ptáky a některé druhy savců zejména v průběhu zimního období. Jelikož dosud důkazy o účinnosti krmných biopásů na různé skupiny živočichů během zimy chyběly, rozhodla se skupina vědců z České republiky a Polska ověřit jejich vliv na výskyt typických druhů zemědělské krajiny právě v tomto období.

„V naší studii zkoumáme přínos krmných, na semena bohatých biopásů na několik taxonů a druhů typických pro zemědělskou krajinu, jako jsou ptáci, zajíci, srnčí zvěř a drobní savci v průběhu zimy, která je kritická pro přežívání mnoha druhů z důvodu nedostatku potravních zdrojů. Právě špatné přežívání zimního období je často uváděno jako jeden z důvodů poklesu počtů některých druhů zemědělské krajiny,“ vysvětluje Martin Šálek z Ústavu biologie obratlovců AV ČR.

Dokázáno: pestřejší život v biopásech

Vědci během tří let zmapovali 152 transektů (76 biopásů a 76 kontrolních oblastí) napříč různými typy zemědělských krajin v Česku.

Kontakt pro média: **Eliška Zvolánková**
Divize vnějších vztahů AV ČR
press@avcr.cz
+420 739 535 007

Alena Fornůsková
Ústav biologie obratlovců AV ČR
fornuskova@ivb.cz
+420 605 464 704

Ze získaných výsledků jasně vyplývá, že druhová bohatost i početnost polních ptáků (včetně ubývajících druhů), zajíců i drobných savců byla výrazně vyšší v biopásech než v okolní zemědělské krajině. Jedinou výjimkou byla srnčí zvěř, u které se efekt biopásů neprojevil. I když se nejvíce ptáků vyskytovalo v biopásech kolem křovinatých koridorů, největší rozdíly v početnosti a druhové diverzitě mezi biopásy a kontrolními transekty byly nalezeny u biopásů uprostřed polních bloků. Tato skutečnost platila i pro zajíce a drobné savce, kteří byli početnější také v biopásech uprostřed polí. Detailní analýzy ale ukázaly, že jednotlivé druhy ptáků dávají přednost biopásům s různým krajinným kontextem.

„V projektu jsme se také zaměřili na vliv rozmístění biopásů, například zda se nacházejí kolem lesů, křovinatých koridorů či uprostřed polí, a rovněž jak jsou využívány v průběhu celé zimy. Právě taková znalost totiž může pomoci vhodnému nastavení tohoto agro-environmentálního opatření, a tak i efektivnější podpoře cílových druhů,“ dodává Martin Šálek.

Levné opatření v jakékoli velikosti

Důležité bylo také zjištění, že se výrazně snížila početnost a diverzita ptáků v biopásech (ale ne v okolní krajině) v druhé polovině zimy, což znamená, že v důsledku vyčerpání zásob biopásy přestávají plnit svoji pozitivní funkci. Výsledky též naznačují, že záleží na jejich velikosti. Při porovnání několika velkých biopásů s větším počtem menších o stejné rozloze se ukázalo, že pro mnoho druhů ptáků a savců mohou být důležité i malé biopásy. Početnost ptáků a savců je sice obecně vyšší v těch větších, nicméně ani menší nejsou bez významu a někdy mohou být užitečnější než ty větší.

„Naše studie přináší první rozsáhlé a ucelené ověření účinnosti různých typů biopásů na biodiverzitu polní krajiny. Výsledky dokládají, že mohou představovat relativně levné a jednoduché opatření pro podporu mnoha druhů ptáků, zajíců a drobných savců a jejich správné nastavení nám může ušetřit opravdu velké množství peněz, ale i efektivnější ochranu ubývajících druhů,“ říká Martin Šálek.

„Například právě velikost biopásů je dobrým příkladem, jak je důležité zjistit, která velikost a jaké umístění je optimální.“

Navzdory tomu, že lze biopásy relativně snadno založit nebo odstranit orbou, zemědělci je stále zavádějí jen zřídka. Například v České republice se využívají pouze na 0,09 % polních bloků a v každém pokrývají jen malý zlomek (do několika procent) orné plochy. Navíc se využívají pouze lokálně, zejména na okrajových zemědělských stanovištích ve vyšších nadmořských výškách.

„Do budoucna je důležité se zaměřit na vhodný výběr semen k výsevu těchto biopásů, aby se zvýšila nabídka semen i v průběhu druhé poloviny zimy. Rovněž doporučujeme zakládat biopásy v nížinných oblastech, kde se převážně nacházejí velké lány bez dalších krajinných prvků, jako jsou remízky, aleje, travnaté meze či křovinaté koridory,“ uzavírá Martin Šálek.

Multifunkční biopásy ve prospěch zemědělců

„Biopásy nejsou jen opatřením na podporu druhové diverzity, ale mají rovněž i protierozní funkci, snižují prašnost a také škody zvěře v lesích i na hlavní plodině. Proto vítáme, že Ministerstvo zemědělství (MZe) chce motivovat zemědělce, aby v novém období společné zemědělské politiky (SZP) od roku 2023 využívali biopásy až na zhruba 3x větší výměře, než tomu bylo doposud. MZe tak jasně deklaruje svůj zájem na zdravější a pestřejší zemědělské krajině. Je žádoucí, aby se skutečně podařilo udržet nebo i navýšit tuto míru ambice,“ hodnotil aktuální stav diskuse nad budoucí podobou SZP zemědělský specialista České společnosti ornitologické Václav Zámečník.

Práce byla publikována v *Agriculture Ecosystems & Environment*, studie mohla proběhnout i díky Strategii AV21 v rámci programu [Záchrana a obnova krajiny](#).

Více informací:

Martin Šálek

Ústav biologie obratlovců AV ČR

Česká společnost ornitologická

e-mail: martin.sali@post.cz

mobil: +420 775 954 318

Odkaz na studii: DOI: <https://doi.org/10.1016/j.agee.2021.107844>
https://authors.elsevier.com/c/1eJq3_3qJ8H1-4

Fotografie:

Různé biopásy
FOTO: Martin Šálek

FOTO: Martin Šálek

FOTO: V. Zámečník

FOTO: V. Zámečník

FOTO: M. Bažant

FOTO: M. Bažant